

Issues of international jurisdiction in child support recovery

Gavkhar RAMAZONOVA¹

The University of World Economy and Diplomacy

ARTICLE INFO

Article history:

Received August 2025

Received in revised form

15 September 2025

Accepted 25 September 2025

Available online

15 October 2025

Keywords:

maintenance obligations,
international jurisdiction,
conflict-of-law rule,
jurisdiction,
Hague Convention,
international law,
child rights.

ABSTRACT

The article examines issues of international jurisdiction in child support recovery cases. It analyzes court jurisdiction in cases complicated by a foreign element, conflict-of-law rules between different national legislations, as well as the role of international conventions and existing challenges in practice. Special attention is given to the 2007 Hague Convention, the UN Convention on the Rights of the Child, and other international instruments regulating jurisdiction in matters of maintenance obligations. The article also highlights the consistency of national legislation with international standards and provides scholarly reflections on the subject.

2181-1415/© 2025 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol6-iss9/S-pp123-129>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Aliment undirish borasida xalqaro sudlovlilik masalalari

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

aliment majburiyatlari,
xalqaro sudlovlilik,
kollizion norma,
yurisdiksiya,
Gaaga konvensiyasi,
xalqaro huquq,
bola huquqlari.

Maqolada aliment undirish borasida xalqaro sudlovlilik masalalari tahlil qilingan. Unda xorijiy element bilan murakkablashgan ishlarni ko'rib chiqishda sudlarning yurisdiksiya masalalari, turli davlatlar qonunchiligi o'rtasidagi kollizion normalar, shuningdek, xalqaro konvensiyalar va amaliyotdagi muammolar yoritiladi. Xususan, 2007-yilgi Gaaga konvensiyasi, BMTning Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiyasi hamda boshqa xalqaro hujjatlarning aliment majburiyatlari bo'yicha sudlovlikni belgilashdagi o'rni ko'rib chiqiladi. Shuningdek, milliy qonunchilikdagi mavjud normalar va ularning xalqaro standartlarga uyg'unligi haqida ilmiy mulohazalar yuritiladi.

¹ Doctoral student, The University of World Economy and Diplomacy. E-mail: gavharramazonovna@gmail.com

Вопросы международной подсудности по делам о взыскании алиментов

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

алиментные обязательства, международная подсудность, коллизионная норма, юрисдикция, Гагская конвенция, международное право, права ребёнка.

В статье рассматриваются вопросы международной подсудности по делам о взыскании алиментов. Анализируются юрисдикция судов при рассмотрении дел, осложнённых иностранным элементом, коллизионные нормы между законодательствами различных государств, а также роль международных конвенций и существующие проблемы практики. Особое внимание уделяется Гагской конвенции 2007 года, Конвенции ООН о правах ребёнка и другим международным актам, регулирующим вопросы подсудности алиментных обязательств. Кроме того, освещается соотношение национальных норм с международными стандартами и приводятся научные выводы по данной проблематике.

Aliment undirish borasida xalqaro sudlovlik masalalari oilaviy-huquqiy munosabatlarning eng murakkab va bahsli jihatlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Chunki aliment majburiyatlari ko'pincha turli davlatlar bilan bog'liq holda yuzaga keladi va bu holatda qaysi davlat sudining vakolatli ekanligi masalasi dolzarb bo'lib qoladi. Sudlovlikni belgilashda taraflarning fuqaroligi, doimiy yashash joyi, aliment talab qiluvchi yoki to'lovchi shaxsning mol-mulkining joylashuvi, shuningdek, xalqaro shartnomalar va milliy qonunchilikdagi normalar muhim rol o'ynaydi. Shu nuqtai nazardan, xalqaro sudlovlik institutini to'g'ri qo'llash aliment majburiyatlarining samarali ijrosini ta'minlash, sud qarorlarining turli davlatlarda tan olinishi va ijro etilishiga erishishda asosiy omil sifatida qaraladi. Mazkur masalalarning ilmiy-nazariy jihatdan o'rganilishi va amaliy mexanizmlarini ishlab chiqish, nafaqat alohida oilaviy huquq subyektlari manfaatlarini, balki xalqaro huquqiy hamkorlik samaradorligini ham oshirishga xizmat qiladi.

Sudlovlik – bu sud ishini ko'rib chiqish vakolatini qaysi davlat sudiga berilishi masalasini belgilovchi huquqiy institut bo'lib, xalqaro xususiy huquqning markaziy kategoriyalaridan biri hisoblanadi. Mazkur institutning ahamiyati shundaki, u bir vaqtning o'zida ikki vazifani bajaradi: bir tomondan, sud organlarining vakolatini aniq belgilab, protsessual barqarorlikni ta'minlasa, ikkinchi tomondan, taraflarning huquqlarini samarali himoya qilish uchun zarur sharoit yaratadi.

Aliment munosabatlari kontekstida sudlovlikning o'ziga xosligi shundan iboratki, ushbu majburiyatlar ko'pincha ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan shaxsiy huquq va manfaatlar bilan chambarchas bog'langan. Jumladan, voyaga yetmagan bolalarning moddiy ta'minoti, mehnatga layoqatsiz ota-onalarning huquqlari yoki boshqa muhtoj shaxslarning ehtiyojlari ko'pincha davlat chegaralaridan tashqarida ham himoyaga muhtoj bo'ladi. Shu sababli aliment ishlari bo'yicha sudlovlik masalalari oddiy mulkiy nizolardan farqli ravishda, inson huquqlari va ijtimoiy adolat tamoyillari bilan uzviy bog'liq holda qaraladi. Sudlovlik institutining yana bir xususiyati – u ko'pincha milliy qonunchilik qoidalari bilan cheklanmay, xalqaro shartnomalar va kollizion normalar orqali ham tartibga solinadi. Masalan, 1956-yilgi Gaaga konvensiyasi yoki 1973-yilgi "Aliment majburiyatlariga nisbatan qo'llaniladigan huquq to'g'risida"gi Konvensiyada sudlovlik qoidalari aniq belgilangan. Bu holat sudlovlikning xalqaro tusga ega ekanligini va davlatlar o'rtasidagi huquqiy hamkorlikni talab qiladigan institut ekanini ko'rsatadi.

Shuningdek, sudlovlikni belgilashda “forum shopping” (ya’ni taraflardan birining o’ziga qulay bo’lgan davlat sudini tanlashga intilishi) holatlari ham uchrashi mumkin. Bu esa sudlovlik institutining samarali ishlashi uchun qat’iy huquqiy qoidalarni belgilashni talab etadi. Ayniqsa, aliment munosabatlarida taraflarning irodasi ko’pincha bolalar manfaatlari bilan chegaralanadi. Shu bois xalqaro sudlovlik institutida “bolaning eng yaxshi manfaatlari” prinsipi ustuvor mezonlardan biri sifatida qaraladi.

Demak, sudlovlik tushunchasi va uning o’ziga xosligi umumiy nazariy asoslarni belgilab beradi. Endi esa mazkur institutni amaliyotda qo’llash jarayonida qaysi davlat sudi vakolatli ekanligini aniqlash uchun qo’llaniladigan mezonlar tahliliga o’tamiz.

Sudlovlik masalalarini tartibga solishda asosiy e’tibor qaysi davlat sudi muayyan ishni ko’rib chiqishga haqli ekanligini aniqlashga qaratiladi. Buning uchun huquqiy nazariyada va amaliyotda bir qator mezonlar ishlab chiqilgan. Mazkur mezonlar aliment munosabatlarining o’ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda belgilanadi va ular, avvalo, manfaatdor shaxslarning huquq va erkinliklarini samarali himoya qilishga qaratilgan bo’ladi.

Shaxsiy mezonlar. Aliment ishlari bo’yicha sudlovlikni belgilashda eng ko’p qo’llaniladigan mezonlardan biri – taraflarning fuqaroligi va doimiy yashash joyi hisoblanadi. Xalqaro huquqiy amaliyotda “odatdagi turar joy” (habitual residence) kategoriyasi keng qo’llanilib, u tarafning muayyan davlat bilan barqaror ijtimoiy va huquqiy aloqasini ifodalaydi. Masalan, agar aliment talab qiluvchi voyaga yetmagan bola biror davlat hududida muntazam yashayotgan bo’lsa, odatda shu davlat sudlari ishni ko’rib chiqishga vakolatli bo’ladi. Bu, o’z navbatida, bolaning manfaatlarini tezkor va samarali himoya qilish imkonini beradi.

Mol-mulkka oid mezonlar. Ba’zi hollarda aliment to’lovchi shaxsning mol-mulki boshqa davlat hududida joylashgan bo’lishi mumkin. Bunday vaziyatda sudlovlikni belgilashda mol-mulkning manzili ham muhim mezon sifatida qaraladi. Chunki sud qarorining keyinchalik ijro etilishi bevosita mol-mulkning qayerda joylashganiga bog’liq bo’ladi. Shu jihatdan, mol-mulkka oid mezon sudlovlikni aniqlashda protsessual samaradorlik tamoyilidan kelib chiqadi.

Aliment talab qiluvchining manfaatlari. Xalqaro xususiy huquqning zamonaviy rivojlanish tendensiyalaridan biri bu – “zaif tomon manfaatlari ustuvorligi” prinsipidir. Aliment ishlari bo’yicha bu prinsip, avvalo, voyaga yetmagan bolalar yoki mehnatga layoqatsiz shaxslarning manfaatlarini anglatadi. Shu sababli xalqaro amaliyotda ko’plab konvensiyalar aliment talab qiluvchining yashash joyi bo’yicha sudni vakolatli deb belgilashni nazarda tutadi. Bu holat aliment olish jarayonini soddalashtirib, moddiy yordamga muhtoj shaxslarni ortiqcha xarajat va protsessual murakkabliklardan himoya qiladi.

Shartnomaviy mezonlar. Ayrim hollarda xalqaro shartnomalarda sudlovlik qoidalari aniq belgilab qo’yilgan bo’ladi. Masalan, 1956-yilgi Gaaga konvensiyasida aliment majburiyatlari bo’yicha da’volar taraflarning yashash joyi yoki fuqaroligi bo’yicha sudlarda ko’rib chiqilishi mumkinligi nazarda tutilgan. 2007-yilgi “Bolalar uchun aliment undirish” to’g’risidagi Konvensiyada esa bolalarning yashash joyi bo’yicha sudlarga ustuvorlik beriladi. Demak, xalqaro shartnomalar ham sudlovlikni aniqlashda muhim mezon vazifasini bajaradi.

Bolaning eng yaxshi manfaatlari prinsipi. Aliment majburiyatlari bo’yicha sudlovlik masalalarida eng asosiy mezonlardan biri – bu bolaning eng yaxshi manfaatlari prinsipidir. Xalqaro huquqda ushbu prinsip BMTning 1989-yilgi “Bola huquqlari

to'g'risida"gi Konvensiyasida mustahkamlangan. Mazkur prinsipga ko'ra, bola uchun eng qulay va samarali sudlovlik tartibi qo'llanilishi lozim. Shu sababli ko'plab davlatlarning milliy qonunchiligida ham sudlovlikni belgilashda bolaning yashash joyi hal qiluvchi mezon sifatida tan olingan [5].

Xulosa qilib aytganda, sudlovlik mezonlari aliment munosabatlarining o'ziga xos ijtimoiy tabiatini inobatga olgan holda shakllantirilgan bo'lib, ular taraflarning huquqlarini himoya qilish va sud qarorlarining samaradorligini ta'minlashga xizmat qiladi. Endi sudlovlik masalalarini milliy qonunchilik doirasida qanday tartibga solinishi masalasiga e'tibor qaratamiz.

Aliment undirish bilan bog'liq ishlarni ko'rib chiqishda milliy qonunchilikda belgilangan sudlovlik qoidalari muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasida ushbu qoidalar, asosan, Oila kodeksi va Fuqarolik protsessual kodeksi (FPK) normalarida o'z ifodasini topgan. Mazkur qoidalar aliment ishlari bo'yicha qaysi sud vakolatli ekanligini belgilab, sud jarayonlarining samaradorligini ta'minlashga xizmat qiladi. O'zbekiston Respublikasi Oila kodeksida aliment munosabatlari bo'yicha sudga murojaat qilish huquqi va aliment undirish tartibi belgilangan. Xususan, voyaga yetmagan bolalar, mehnatga layoqatsiz ota-onalar hamda boshqa muhtoj qarindoshlarning aliment talab qilish huquqi mustahkamlangan [2].

FPKning umumiy qoidalariga muvofiq, aliment undirish to'g'risidagi da'volar odatda da'vogarning yashash joyi bo'yicha sudlarga taalluqli etib belgilanadi. Bu esa aliment talab qiluvchining huquqiy imkoniyatlarini kengaytiradi, chunki u o'z yashash joyidan chiqmasdan sudga murojaat qilishi mumkin. Shu bilan birga, ayrim hollarda da'vo javobgarining yashash joyi bo'yicha ham ko'rib chiqilishi mumkinligi nazarda tutilgan. Aliment undirish ishlari bo'yicha FPKda yana bir muhim qoida – bu da'volarni soddalashtirilgan tartibda ko'rib chiqish imkoniyatidir. Ya'ni, aliment undirish to'g'risidagi talablar odatda murakkab isbotlash jarayonini talab qilmaydi va tezkor hal qilinishi lozim bo'ladi. Bu, o'z navbatida, aliment oluvchi shaxslarning tezkor moddiy ta'minotini kafolatlashga xizmat qiladi [1].

Milliy qonunchilikda sudlovlik qoidalari faqat ichki ishlar uchun emas, balki chet el elementi ishtirok etgan hollarda ham qo'llaniladi. Masalan, agar javobgar chet el fuqarosi bo'lsa yoki uning yashash joyi boshqa davlat hududida joylashgan bo'lsa, O'zbekiston sudlari o'z hududida da'vogarning yashash joyiga asoslanib ishni ko'rib chiqishi mumkin. Shu orqali milliy qonunchilik aliment talab qiluvchilarning huquqlarini xalqaro darajada ham himoya qilishga intiladi. O'zbekiston qonunchiligining sudlovlikka oid qoidalarida aliment oluvchilarning manfaatlarini ustuvor qo'yish tamoyili yaqqol namoyon bo'ladi. Bu hol, ayniqsa, voyaga yetmagan bolalarning huquqlarini himoya qilish masalasida alohida ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, milliy qonunchilik sudlovlikni belgilashda xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish yo'nalishida rivojlanib bormoqda.

Shunday qilib, milliy qonunchilik aliment ishlari bo'yicha sudlovlikni belgilashda da'vogarning yashash joyini ustuvor mezon sifatida qabul qilgan bo'lib, bu aliment talab qiluvchilar manfaatlarini samarali himoya qilishga qaratilgan.

Aliment majburiyatlari bilan bog'liq sudlovlik masalalari nafaqat milliy qonunchilikda, balki xalqaro huquq manbalarida ham o'z aksini topgan. Chunki aliment undirish munosabatlari ko'pincha transmilliy tusga ega bo'lib, taraflar turli davlatlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Bunday hollarda milliy qoidalar yetarli bo'lmaydi va xalqaro huquq normalaridan foydalanish zarur bo'ladi. Shu sababli bir qator xalqaro konvensiyalar va shartnomalarda sudlovlikning aniq qoidalari belgilangan.

1956-yilda qabul qilingan “Chet elda aliment undirish to‘g‘risida”gi Gaaga konvensiyasi ushbu sohadagi ilk universal xalqaro hujjatlardan biridir. Konvensiya aliment undirishga oid talablarni bir davlatdan ikkinchisiga yuborish va ularni ko‘rib chiqishda sudlovlik masalalarini tartibga soladi. Unda, xususan, aliment talab qiluvchi shaxsning yashash joyi joylashgan davlat sudlari ko‘pincha vakolatli sud sifatida tan olingan. Bu aliment oluvchilar manfaatlarini himoya qilish va jarayonni soddalashtirishga xizmat qilgan.

1973-yil 2-oktabrda qabul qilingan “Aliment majburiyatlariga nisbatan qo‘llaniladigan huquq to‘g‘risida”gi Gaaga konvensiyasi esa sudlovlik masalalariga yanada kengroq yondashuvni taklif qildi. Konvensiya sudlovlikni belgilashda taraflarning yashash joyi, fuqaroligi va da‘vogarning manfaatlarini hisobga olishni nazarda tutadi. Shuningdek, konvensiya sudlovlikni aniqlashda kollizion normalar bilan uzviy bog‘liq qoidalarni belgilab, turli davlat qonunlari o‘rtasida yuzaga keladigan to‘qnashuvlarni hal etish imkonini beradi [6].

Eng zamonaviy xalqaro hujjatlardan biri – bu 2007-yilda qabul qilingan “Bolalar uchun aliment undirish va boshqa oilaviy to‘lov majburiyatlariga doir qarorlarni xalqaro miqyosda ijro etish to‘g‘risida”gi Gaaga konvensiyasidir. Ushbu konvensiyada aliment talab qiluvchining yashash joyi bo‘yicha sudlarning vakolatli ekanligi alohida e‘tirof etilgan. Shuningdek, bolalarning huquqlari va manfaatlarini ustuvor qo‘yish xalqaro standart sifatida mustahkamlangan. Konvensiya, bundan tashqari, davlatlar o‘rtasida sud qarorlarini tan olish va ijro etishda hamkorlik mexanizmlarini belgilab beradi [3].

Aliment majburiyatlari bo‘yicha sudlovlikka doir qoidalar BMTning 1989-yilgi “Bola huquqlari to‘g‘risida”gi Konvensiyasida (3-modda) ham bilvosita mustahkamlangan. Unga ko‘ra, barcha qarorlar, jumladan, sudlovlikni belgilashda ham bolaning eng yaxshi manfaatlarini asosiy tamoyil sifatida qo‘llanilishi lozim. Bundan tashqari, ayrim davlatlar o‘rtasida tuzilgan ikki tomonlama shartnomalarda ham aliment ishlari bo‘yicha sudlovlik qoidalari aniq belgilab qo‘yilgan.

Aliment majburiyatlariga doir ishlarni ko‘rib chiqishda sudlovlik masalalari ko‘pincha kollizion normalar bilan uzviy bog‘liq holda namoyon bo‘ladi. Chunki xalqaro xususiy huquqda kollizion normalar qaysi davlat huquqi qo‘llanishini belgilasa, sudlovlik esa qaysi davlat sudi ishni ko‘rib chiqishga vakolatli ekanini aniqlaydi. Mazkur ikki institut bir-birini to‘ldiradi va xalqaro huquqiy munosabatlarda huquqiy aniqlik hamda barqarorlikni ta‘minlaydi.

Kollizion norma – bu bevosita huquqiy munosabatni tartibga soluvchi material norma emas, balki u huquqiy munosabatga qaysi davlatning huquqi tatbiq etilishini ko‘rsatib beruvchi qoidalar tizimidir. Aliment majburiyatlari bilan bog‘liq hollarda kollizion normalar odatda taraflarning fuqaroligi, doimiy yashash joyi yoki talabgorning manfaatlarini kabi bog‘lovchi mezonlarga asoslanadi.

Sudlovlik masalalarini hal etishda kollizion normalar yordamida qaysi davlat huquqi tatbiq etilishi aniqlanadi. Masalan, agar aliment talab qiluvchi shaxsning doimiy yashash joyi bir davlatda, javobgarining esa boshqa davlatda bo‘lsa, kollizion norma talabgor yashayotgan davlat huquqini qo‘llashni belgilashi mumkin. Shu asosda mazkur davlat sudining sudlovligi ham tan olinadi. Demak, kollizion normalar sudlovlikni aniqlashda huquqiy asos vazifasini bajaradi.

Shu sababli xalqaro huquq amaliyotida kollizion normalar va sudlovlik qoidalarini uyg‘unlashtirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Ayrim olimlar, jumladan, Yu.G. Fedoseyeva va D.I. Girfanova, aliment ishlari bo‘yicha sudlovlikni aniqlashda

kollizion normalar bilan chegaralanib qolmaslik, balki da'vogarning ijtimoiy himoyaga muhtojligi va aliment oluvchining manfaatlarini ustuvor qo'yish zarurligini ta'kidlaydi. Bu yondashuv inson huquqlari, xususan bolalar huquqlarini xalqaro standartlar asosida kafolatlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, kollizion normalar va sudlovlik institutlari bir-biridan mustaqil bo'lsa-da, ular o'zaro chambarchas bog'liq. Kollizion normalar tatbiq etiladigan huquqni belgilasa, sudlovlik qaysi davlat sudi ishni ko'rib chiqishini aniqlaydi. Ularning uyg'unlashuvi xalqaro aliment majburiyatlarida huquqiy aniqlikni ta'minlaydi. Endi esa masalaning keyingi bosqichi – milliy qonunchilikda sudlovlik qoidalarining belgilanishi ko'rib chiqiladi.

Kollizion normalar va sudlovlik institutlari o'zaro uzviy bog'liq bo'lishiga qaramay, har bir davlat ularni o'z milliy qonunchiligi doirasida mustaqil ravishda tartibga soladi. Shu nuqtayi nazardan, aliment majburiyatlariga oid ishlar bo'yicha sudlovlikni belgilashda milliy huquqiy tizimlarning o'rni alohida ahamiyatga ega. Chunki xalqaro shartnomalar mavjud bo'lmagan hollarda yoki ular yetarli darajada tartibga solmagan vaziyatlarda, milliy qonunchilik asosiy huquqiy manba sifatida qo'llaniladi.

O'zbekiston Respublikasi qonunchiligiga ko'ra, aliment undirish bo'yicha ishlar, odatda, aliment oluvchining yashash joyi sudida ko'rib chiqiladi. Bunday yondashuv da'vogarning huquqiy manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan bo'lib, ayniqsa voyaga yetmagan bolalar yoki mehnatga layoqatsiz shaxslar manfaati uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, javobgar yashash joyi sudida ham da'vo qo'zg'atish imkoniyati saqlanib qoladi.

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksida xorijiy elementga ega oilaviy huquqiy munosabatlarda sudlovlik alohida ko'rsatib o'tilgan. Unda, agar javobgar O'zbekiston hududida yashamasa-yu, ammo uning mol-mulki O'zbekistonda joylashgan bo'lsa, sudlar mazkur ishni ko'rishga vakolatli bo'lishi mumkinligi belgilangan.

Xorijiy davlatlar tajribasi ham aliment ishlari bo'yicha sudlovlik masalalariga turlicha yondashadi. Masalan, Rossiya Federatsiyasi qonunchiligida da'vo odatda da'vogarning yashash joyi bo'yicha qo'zg'atilishi mumkinligi belgilangan, biroq taraflarning kelishuviga binoan boshqa sud ham tanlanishi mumkin. Germaniya va Fransiya qonunchiligida esa aliment oluvchi yashayotgan davlat sudlarining vakolatini ustuvor tan olish tendensiyasi kuzatiladi. Bu esa inson huquqlarini himoya qilishning asosiy tamoyillaridan biri – “zaif tomon manfaatlarini ustuvor himoya qilish” prinsipi bilan izohlanadi.

Milliy qonunchilikdagi sudlovlik qoidalari xalqaro hamkorlik sharoitida ayrim qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Jumladan, ikki davlat qonunchiligida bir xil ish bo'yicha turli sudlarning vakolatli hisoblanishi parallel jarayonlar xavfini oshiradi. Bundan tashqari, milliy qonunchilikda xorijiy davlat sudlarining vakolatini tan olish masalalari ham ba'zan yetarlicha aniqlik bilan tartibga solinmagan bo'ladi.

Shu bois milliy qonunchilikda aliment ishlari bo'yicha sudlovlik qoidalarini xalqaro standartlarga yaqinlashtirish, birinchi navbatda, aliment oluvchining manfaatlarini ustuvor qo'yish hamda xorijiy davlatlar bilan o'zaro huquqiy yordam mexanizmlarini mustahkamlash dolzarb vazifadir. Bundan tashqari, xorijiy sud qarorlarini tan olish va ijro etishning soddalashtirilgan tartibini ishlab chiqish ham milliy huquqiy tizimni takomillashtirish yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, milliy qonunchilikda sudlovlik masalalari aliment ishlari bo'yicha huquqiy munosabatlarni samarali tartibga solishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ular xalqaro sudlovlik qoidalari bilan uyg'unlashtirilganda yanada samarali bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksi. <https://lex.uz/docs/3517337>
2. O'zbekiston Respublikasi Oila kodeksi. <https://lex.uz/docs/-104720>
3. Hague Conference on Private International Law (HCCH). (2007). *Convention on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance* (The Hague, 23 November 2007). Retrieved from <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=131>
4. United Nations. (1989, November 20). *Convention on the Rights of the Child*. Retrieved from <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>
5. United Nations. (1956). *Convention on the Recovery Abroad of Maintenance* (New York, 20 June 1956). Retrieved from https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XVI-1&chapter=16
6. Hague Conference on Private International Law (HCCH). (1973). *Convention on the Recognition and Enforcement of Decisions Relating to Maintenance Obligations* (The Hague, 2 October 1973). Retrieved from <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=86>